

בס"ד. יום ב' דראש השנה, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

אחת שאלתי מאת הוי' גו' לחזות בנועם הוי' וגו'.¹ הנה פסוק זה הוא הנקודה התיכונית בהמזמור לדוד הוי' אורי גו' (ששייך במיוחד לראש השנה, כמארז"ל² אורי בר"ה), לאחר הקדמת סיפור פרטי הענינים שלפנ"ז. ובפרט ע"פ הידוע בפירוש אחת שאלתי גו' שאחת קאי³ על בחי' היחידה⁴, שהיא הנקודה התיכונית והעיקרית לגבי פרטי הדרגות דנרנ"ח. וכמו שהוא בפסוקי מלכיות שבתפלת ר"ה, שהנקודה התיכונית והעיקרית שבהם היא בפסוק שמע ישראל גו' הוי' אחד⁵, היינו, שלאחרי הקדמת פרטי הענינים דמלכיות כפי שהם בכל ד' עולמות אבי"ע הפרטיים והכלליים, מסיימים וחותרים בהענין דהוי' אחד, בחי' העצמות, שזהו גם הענין דאחת שאלתי, שקאי על בחי' היחידה שמקבלת מיחיד, ע"ד הוי' אחד שבסיום וחותרם פסוקי מלכיות. אמנם, כיון שגם ההכנה היא לפי אופן המבוקש, הרי מובן, שגם פרטי הענינים שבמזמור זה שהם הכנה להמבוקש דאחת שאלתי, הם לפי אופן המבוקש דאחת שאלתי שקאי על בחי' היחידה. וכן הוא גם בנוגע לפרטי הענינים שלאחרי אחת שאלתי, שהם פרטים המסתעפים מהנקודה התיכונית דאחת שאלתי. דהנה, במדרש תהלים על הפסוק אחת שאלתי איתא, אמר הקב"ה לדוד בתחלה אתה אומר אחת שאלתי שבתי בבית ה', ואח"כ אתה שואל כמה שאלות, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו וגו', והשיבו דוד ממך למדתי בתחלה לא באת עלי אלא באחת, שנאמר⁶ ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ פתחת עלינו במצות הרבה, שנאמר ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו וגו'. ומבואר על זה בלקו"ת⁷ בשם הרב המגיד ז"ל נ"ע, שבאמת שאל רק דבר אחד לבד, והדברים הנוספים מסתעפים מזה הדבר שמוכרחים להיות ממילא בהיות הדבר הזה מפני שהכל אחד, ולא הוצרך לבקש רק דבר אחד וממילא באים עם זה שאר הדברים.

(5) ואתחנן ו, ד.

(6) עקב יו"ד, יב.

(7) ס"פ מסעי (צו, סע"ב ואילך). וראה גם אוה"ת ואתחנן ע' תיח. עקב ע' תקעה. ור"ה הנ"ל תרע"ה (המשך תער"ב שם ע' אקיד).

(1) תהלים כז, ד.

(2) ויק"ר פכ"א, ד.

(3) ראה תוד"ה עד אחת — מנחות יח, א.

(4) ראה סד"ה אחת שאלתי תרע"ה

(המשך תער"ב ח"ב ע' אקכב). תשט"ו

(סה"מ תשט"ו ע' ריב).

ב) **וביאור** הענין יובן ע"פ המבואר במאמר ד"ה ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' בכיכל מאמרי אדמו"ר הזקן⁸, שמתחיל לבאר מ"ש⁹ לך הוי' הגדולה גו', וכתיב¹⁰ ולגדולתו אין חקר, שיש ב' ענינים בגדולה, התפשטות הגדולה, והגדולה עצמה שהיא למעלה באין ערוך מהתפשטות הגדולה.

והענין בזה, דהנה, גדולה ענינה ההתפשטות של היש והדבר שהוא גדול בעצם, כמו מהלך ת"ק שנה מהארץ לרקיע¹¹, ועד"ז בעולמות הגבוהים יותר שאין קץ לגדולתם והתפשטותם, כמארז"ל¹² שוקי החיות כנגד כולן וכו', לפי שהשתלשלות העולמות היא בדרך עילה ועלול, וכיון שהעלול הוא חלק קטן מאד מהעילה, ואין ערוך ביניהם בענין הגדולה וההתפשטות, הרי מובן שכל הגבוה יותר יש בו ענין הגדולה וההתפשטות עוד יותר. וממשיך לבאר, דהנה ידוע¹² שכללות הבריאה נחלקת לג' המדריגות דעולם שנה נפש. עולם הוא מהות הנבראים שבכל העולמות, שנה הוא זמן קיומם, ונפש הוא החיות האלקי המתצמצם בהם להחיותם. וכשם שהוא בכללות הנבראים, כן הוא גם בדרך פרט בכל נברא, שיש בו ג' המדריגות דעולם שנה נפש. עולם הוא מהותו של נברא פרטי זה, שנה הוא זמן קיומו, ונפש הוא השפעת העליון שהוא עלול ממנו. וכמו העשבים, שהם צומחים מכח הצומח שבארץ, וזהו מהותן, ויש להם זמן קיום כו', ויש בהם גם בחי' נפש, שזוהי ההשפעה מהמזל שלמעלה מהם, כמארז"ל¹³ אין לך עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו גדל, והוא עיקר העילה שלו שממנו לוקח בשרשו. ועל זה אמר דוד המלך ע"ה מה רבו מעשיך הוי'¹⁴, כי, דוד ראה הכח הפועל בנפעל, ועל זה אמר שכיון שיש לכל עשב פרטי מזל פרטי השייך לו, הרי, כמו שיש ריבוי רבבות עשבים חלוקים במיניהם כו', כך יש ריבוא רבבות מיני מזלות שחלוקים ג"כ לפי ערך זה, שהם שורש ומקור להעשבים שיצו עליהם שיגדלו, כמו עילה ועלול,

(11) חגיגה יג, א.
 (12) ראה פירוש הראב"ד לספר יצירה בהקדמתו קרוב לתחלתו (ב, ג). אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך. ועוד.
 (13) ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. מו"נ ח"ב פ"י.
 (14) תהלים קד, כד.

(8) דפ' שופטים תקס"ב — נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רנט ואילך (ובשערי תשובה לאדאמה"צ ח"א ע, א ואילך). וראה גם ד"ה זה במאמרי אדהאמ"צ הנחות תקע"ז ע' רפט ואילך. סה"מ אעת"ר ע' קע ואילך.
 (9) דברי הימים"א כט, יא.
 (10) תהלים קמה, ג.

ועד"ז בעילה ועלול של המזלות לגבי העילה שלהם, ולמעלה יותר עד רום המעלות, אשר בכל עלול לא יהי' רק חלק א' מריבוא רבבות מהעילה שלו. ומזה מובן שעיקר ענין הגדולה והריבוי של התפשטות ימצא ביותר בבחי' נפש של כללות הנבראים. אמנם, התפשטות הגדולה אין לה ערך לגבי גדולתו העצמית, ולכן נאמר לך הוי' הגדולה, שמדת הגדולה היא טפלה ובטלה לך¹⁵, כי, לגדולתו העצמית אין חקר.

ג) וממשיך בהמאמר כי הנה כתיב¹⁶ אין חקר לתבונתו, וכתוב¹⁷ לתבונתו אין מספר. ויש להבין ההפרש בין זה לזה. ומקדים לבאר, דהנה איתא במדרש¹⁸ בפירוש שמע ישראל, ששמע הוא שם ע', ושמע ישראל היינו שישראל הם א' מע' באומות, ואומות א' מע' בבהמות, ובהמות מחיות, וחיות מעופות, ועופות ממלאכים, ומלאכים א' מע' בנשמות. ונמצא שנשמות ישראל קודם שבאו בגופים הם הריבוי העצום העולה על כולנה, למעלה גם ממלאכים (שמלאכים הם רק א' מע' בנשמות), שזהו לפי שהנשמה היא חלק אלקה כו'¹⁹, ואילו כאשר באים בגופים הרי הם המעט מכולם (שישראל הם רק א' מע' באומות). אמנם, עפ"ז צריך להבין למה ירדה הנשמה למטה, שהרי זו ירידה גדולה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא²⁰, ולמה היתה כזאת מלפניו ית'. אך הענין הוא, שעל זה נאמר בהמשך הכתוב (ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך גוי') ולעבוד את ה' אלקיך גוי', היינו, שהירידה למטה היא בשביל ענין העבודה. וצריך להבין, דהנה, ענין עבודה הוא שירות, והרי יש תיקון ותועלת להאדון מעבדו המשרתו, שיהי' לו שלימות מכל חסרונותיו ע"י העבד כו'. ולא יתכן לומר כן בעבודת ה' שהאדם יעבדנו ויגרום לו תועלת ותיקון כו', שהרי הוא ית' שלימותא דכולא, שהוא משלים כל החסרונות, ואין לך דבר משלים אותו, ואיך ע"י עבודה יושלם כו'. אך הענין הוא, די ש ב' מיני עבד²¹, עבד הא', שעובד העבודה הגרועה כחטיבת עצים וכדומה שאין זה מכבוד האדון לעשות בעצמו, שהאדון לא הי' יורד מגדולתו כלל לעשות עבודות אלו, ועבד הב', שעבודתו היא במלאכות דקים ושכליים שהאדון בעצמו הי' עושה אותם, כמו הפרנסה כמשא ומתן או נקיבת אבנים טובות ומרגליות וכדומה, שהם מלאכות

19) תניא רפ"ב.

15) ראה לקו"ת במדבר יב, ד. הובא

20) לשון הש"ס — חגיגה ה, ב.

באוה"ת וירא צב, רע"א. ועוד.

21) ראה גם המשך תרס"ו ע' ל ואילך.

16) ישעי' מ, כח.

סה"מ אע"ר ע' קעא. עטר"ת ע' מד.

17) תהלים קמו, ה.

18) הובא בחזקוני ואתחנן ו, ד.

נכבדות שהאדון יתעשר מהם כו', וכשהעבד עושה אותם במקומו אזי יקרא עבדו, היינו, שמשלים העבודה שהי' האדון בעצמו עובד והוא נעשה במקומו כו'. ודוגמתם בעבודת ה', שיש אופן עבודה שהיא כמשל העבודה הגרועה דחטיבת עצים, שזוהי העבודה דקבלת עול ויראה בלבד, שעז"נ כי אם ליראה את ה' גו', ועל ידה פועלים גם למעלה שיהי' ענין של ירידה ושפלות להיות התפשטות הגדולה בריבוי הנבראים כו', שזהו"ע של ירידה ושפלות לגבי גדולתו העצמית.

ד) **וביאור** הענין בפרטיות יותר, דהנה, אמרו חז"ל²² במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, היינו, שהתפשטות הגדולה בריבוי הנבראים כו' הו"ע של ענוה ושפלות אצלו ית', כיון שאין ערוך התפשטות הגדולה לגבי הגדולה העצמית. ויובן בהקדם הידוע שכללות הענין דהתהוות ריבוי הנבראים הוא מבחי' שמו ית' בלבד, כמאמר²³ יתברך שמך בפי כל חי, פי כל חי הוא ע"ד מ"ש²⁴ וברוח פיו כל צבאם, שזהו בחי' הנפש דכללות הבריאה, והוא מבחי' שמו ית' בלבד. ומתחילה יש להבין המשל מענין השם. והענין בזה, דהנה, ידוע בהפרש שבין אור לשפע²⁵, שאמיתית המשל על אופן ההתהוות והחיות דכללות הבריאה הוא מענין האור דוקא, כי, המשל מחיות הנפש בגוף אינו אמיתי, שהרי הנפש מתפעלת ממאורעות הגוף כמו קור וחום כו'²⁶, משא"כ למעלה בבחי' הנפש דכללות הבריאה כתיב²⁷ אני הוי' לא שנית, שאינו מתפעל כלל משינוי הנבראים כו', ולכן אמיתית המשל הוא מזיו השמש, שאין השמש מתפעל משינוי הזיו בכלים מכלים שונים. ולכן כינו המקובלים להנאצלים האלקיים בשם אורות, כמשל האור הגשמי, וכמו כן נקראים רזא דשמא קדישא²⁸, לפי שענין השם הוא ענין אחד עם ענין האור²⁹, שהרי השם לגבי האדם עצמו הוא רק בחי' זיו נשמתו ואורה שמתלבשת באותיות שמו להיות נפנה לקוראו בשמו, ואין לו ערך כלל לגבי עצמות האדם. וכמו כן למעלה באורות הנאצלים מן המאציל, כמו

22) מגילה לא, א — ע"פ הגירסא ביל"ש תהלים רמז תשצד. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ היש"ת ע' 40. וש"נ.
23) ברכה שני' דברכת המזון.
24) תהלים לג, ו.
25) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' מב ואילך. ע' קעח ואילך. ח"ב ע' שע. ס"ע תכב ואילך. תקס"ג ח"א ע' שלה. אוה"ת ענינים ע' קי ואילך. המשך תרס"ו ע' קעג ואילך. ובכ"מ.
26) ראה תניא פמ"ב (ס, ב). ובכ"מ.
27) מלאכי ג, ו.
28) ראה זח"ב סז, ב. תו"א תרומה עט, ג. ועוד.
29) ראה לקו"ת בהר מא, ג. דרמ"צ קנב, ב. ועוד.

חכמה מבחי' חכים ולא בחכמה ידיעא³⁰, שהוא בחי' שם המאציל בלבד שיקרא בשם חכם, ואין לו ערך לגבי העצמות כלל. וזהו שאמרו חז"ל³¹ בראשית³² נמי מאמר הוא, בראשית קאי על בחי' החכמה³³, שאינו אלא מאמר ודיבור בעלמא בבחי' קריאת שם כו', וכמו הדיבור שקורא לזולתו בשם חכם, שאין ערוך לדיבור זה לגבי מהות חכמתו, כך אין ערוך לחכמה הגלוי' מן המאציל הנקראת בשם חכמה לגבי חכמה דלא ידיע שהוא עצמות חכמתו ית'. ומכל זה מובן שכללות השתלשלות הנאצלים מהמאציל הו"ע של ירידה והשפלה גדולה ביותר. וכדי להיות ירידה והשפלה זו צ"ל אתערותא דלתתא ע"י העבודה דנש"י שהיא כמשל עבד הא' שעושה עבודה הגרועה כחטיבת עצים, שע"ז מעורר למעלה שתהי' הירידה וההשפלה להיות התפשטות גדולתו ית' בריבוי הנבראים כו', אע"פ שלאו אורחא דמלכא לאשתעי במילי דהדיוטא כו'³⁴.

והטעם שיש כח לנש"י להיות גורמים הירידה וההשפלה דהתפשטות גדולתו ית', הוא, לפי ששרש הנשמה הוא למעלה מהנאצלים, דהנה, בנשמה כתיב³⁵ ויפח באפיו גו', ומאן דנפח מתוכי נפח כו'³⁶, והיינו, שאע"פ שהנשמה היא מבחי' הבל הפה שלמטה מהדיבור, מ"מ, בשרשה היא למעלה מהדיבור, לפי שמתוכו ופנימיותו נפח לתוך הפה כו', וא"כ, הנשמה בשרשה היא למעלה גם משכל הנאצל, שהרי שכל הנאצל הוא רק בחי' דיבור המאציל, ואילו בנשמה כתיב ויפח באפיו גו'. ולכן בכחם של נש"י לפעול שתהי' ההמשכה אל הנאצלים, דאע"פ שבהמאציל ה"ז בבחי' חכמה דלא ידיע, היינו, שאינם בבחי' אורות ושמות כו', אלא הם בבחי' העצמות כמו הוא עצמו, מ"מ יומשכו להיות בבחי' אורות ושמות שעל ידם תהי' התפשטות גדולתו ית' בריבוי הנבראים כו', ועז"נ³⁷ לתבונתו אין מספר, כי הגם שבבחי' נפש דכללות הבריאה יש חשבון וסוף לסדר ההשתלשלות דעילה ועלול כו', מ"מ, לגדולתו העצמית אין חקר ואין מספר.

(ה) **אמנם** ישנו גם אופן העבודה שהוא כמשל עבד הב' שעבודתו במלאכות דקים ושכליים שהאדון בעצמו הי' עושה אותם,

30 תקו"ז בהקדמה (יז, ב).
 31 ר"ה לב, א.
 32 בראשית א, א.
 33 ראה תו"ח בראשית בתחלתו. ובכ"מ.
 34 ראה חז"ג קמט, ב. לקו"ת אחרי כה,
 ד. סידור (עם דא"ח) שער התפלה ית, ד.
 35 בראשית ב, ז.
 36 תניא רפ"ב בשם הוזהר. וראה אג"ק
 ח"כ ע' קלא. וש"נ. מ"מ, הגהות והערות
 צרות לתניא שם. וש"נ.

ועז"נ (בהמשך הפסוק ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך וגו') ללכת בכל דרכיו, דרכיו דייקא, שהם המלאכות החשובות שהי' האדון בעצמו עושה אותם, והם הנקראים מעשים טובים, כמו עד"מ נקיבת אבנים טובות, וזהו ענין העבודה בלימוד התורה וקיום המצוות, דאף שכל עניני התומ"צ נתלכשו בדברים גשמיים, מ"מ, אורייתא מחכמה נפקת³⁷, מחכמה העצמית דלא ידיע, וכן המצוות הם פנימיות רצון העליון כו', ולכן נאמר על זה ללכת בכל דרכיו, דרכיו היינו אורחותיו ונתיבותיו, ארחות הוי"38, כמו השביל שבו הולך האדם ממקום למקום הרחוק מאד הימנו, וכמו כן כשאדם לומד תורה ועושה מצוה הרי הוא הולך בדרך ונתיב המאציל בעצמו, לפי שהתורה היא בחי' עצמות חכמתו ית', ועל ידה נמשך ומתגלה בסדר השתלשלות בחי' החכמה העצמית. והנה, ע"י אופן העבודה דעבד הב' נמשך ומתגלה הענין דאין חקר לתבונתו (שלמעלה מהענין דלתבונתו אין מספר שנמשך ומתגלה ע"י אופן העבודה דעבד הא'), דקאי על השגת הנשמה באלקות בעילוי אחר עילוי עד אין קץ, כידוע בענין העילוי משמיטה לשמיטה כו', עד נ' אלפים יובלות כו'³⁹, ולעולם לא יגיעו בהשגתם לאמיתת גדולת העצמות, כיון שאין חקר לתבונתו.

והנה בעבד הב' שעבודתו היא ללכת בכל דרכיו כתיב⁴⁰ שמח נפש עבדך (משא"כ בעבד הא' שאומר כי עני ואביון אני⁴¹, שעיקר עבודתו היא במרירות והכנעה). והענין בזה, דכתיב⁴² אור צדיקים ישמח, פי' עד"מ השמחה באדם התחתון שהיא הגורמת שהדמים שבגופו יתפשטו ביותר, לפי שהדם הוא הנפש הטבעית, ומהלך שפע רוח החיונית שבדם אם בהתפשטות או בכיוון תלוי ברוח החיים עצמו אם יקבל התפעלות יתירה על מדתו ומזגו הקודם, וידוע דרוח החיים בלב שורה במדה וקצבה, וכשתבוא שמחה לאדם מאיזה בשורה טובה וכדומה, הנה שמחה זו עושה התפעלות גדולה ברוח החיים שבלב, מפני שהשמחה מתפשטת מן העונג⁴³ שבבחי' יחידה שבנפש כו', ויגרום התפשטות יתירה בכל האיברים שיקבלו שפע חיות הדם בתוספת ברכה והמשכה כו', וכמו

37) זהר ח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ח"ג
 פא, א. רסא, א.
 38) תהלים כה, יו"ד.
 39) ראה ש"ך ר"פ בהר (ס, ד). מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קא. מקומות שצויינו בשערי תשובה שם (ע, ג).
 40) תהלים פו, ד.
 41) שם, א.
 42) משלי יג, ט.
 43) ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שלח. אתהלך לאזניא ע' עב ואלך.

כן עד"מ באדם העליון דאצילות, שהשמחה גורמת שיומשך חיות יתירה לכל הכלים דאצילות שהם כמשל האברים כידוע, והיינו ע"י מצוות מעשיות שהן רמ"ח אברים דמלכא⁴⁴, וכשהצדיקים עושים מצוות אזי אור צדיקים ישמח, היינו, שגורמים שמחה עליונה שהיא מן העונג העליון, ועי"ז נעשה התפעלות יתירה בבחי' רוח דז"א דאצילות הנקרא לב, ומזה תהי' התפשטות הדמים עליונים באברים כו'. וזהו שמח נפש עבדך, שע"י אופן העבודה דעבד הב' שהיא ללכת בכל דרכיו, נעשה ענין השמחה למעלה, ועל זה היא הבקשה שמח נפש עבדך, שיומשך משמחה עליונה זו הארת השמחה גם בנפש העובדת כו'. וזהו גם מ"ש בהמשך וסיום הכתובים (ועתה ישראל גו' ללכת בכל דרכיו וגו') לטוב לך⁴⁵, היינו, שהטוב העליון שהוא העונג דאצילות שממנו נמשכה השמחה, יאיר בך ע"י העבודה כו'.

ז) ועפ"ז יש לבאר גם בפסוק אחת שאלתי וגו', דמ"ש לחזות בנועם הוי' הוא ע"ד מ"ש לטוב לך, דקאי על הטוב העליון שהוא העונג (בחי' היחידה) דאצילות, שיומשך בשם הוי', שזהו"ע נועם הוי', ומשם יומשך התענוג עד למטה ביותר, ע"ד המסופר בגמרא⁴⁶ שענין התענוג פעל התרחבות בהעצם שברגל, כמ"ש⁴⁷ שמועה טובה תדשן עצם. וההתחלה בזה הוא אחת שאלתי מאת הוי', מאת הוי' הוא כמו (ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך גו') ליראה את הוי', כידוע⁴⁸ החילוק בין מ"ש⁴⁹ יראו מהוי', שהוא בחי' יראה תתאה, למ"ש⁵⁰ יראו את הוי', שהוא בחי' יראה עילאה, ביטול עצמי שלמעלה מטו"ד כו'. ויש להוסיף, שענין זה הוא לא רק בבחי' ישראל (ועתה ישראל גו'), דהשם ישראל מורה על העבודה דרעו"ד, רצון פשוט שלמעלה מטו"ד, אלא גם בבחי' יעקב, וכמו שאומרים בר"ה קודם התקיעות יבחר לנו גו' את גאון יעקב אשר אהב סלה⁵¹, שגם בבחי' יעקב ישנו ענין הבחירה שלמעלה מטו"ד כו'. ומקדים לזה אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח⁵², שענין המלחמה קאי על כללות עבודת הבריורים, ועל זה אומר בזאת אני בוטח, שבטוח הוא בנצחון המלחמה בעבודת הבריורים, אבל אעפ"כ, אחת

44) תניא רפכ"ג בשם התיקונים — ראה עקב ע' תקפב. וראה תו"מ סה"מ אב ע' רט ואילך. ובכ"מ.
 45) עקב יו"ד, יג.
 46) גיטין נו, ב.
 47) משלי טו, ל.
 48) ראה לקו"ת במדבר יג, ב. אוד"ת
 49) תהלים לג, ח.
 50) שם לד, יו"ד.
 51) שם מז, ה.
 52) שם כז, ג.

שאלתי גו', שתהי' העבודה בדרך מנוחה, ע"י לימוד התורה כו', שזהו ע"ד מעלת העבודה דעבד הב', שעז"נ ללכת בכל דרכיו, לגבי העבודה דעבד הא' בבחי' היראה (כי אם ליראה גו'⁵³) וקבלת עול בלבד, שע"ז דוקא נעשה הענין דלטוב לך, שהו"ע נועם הוי', דהיינו שיומשך התענוג העליון ממרחב העצמי עד למטה. וכך תהי' לנו, שהעבודה במשך כל השנה תהי' בלימוד התורה, והשנה כולה תהי' שנה של תורה ובפרט פנימיות התורה, וע"ז יומשך הענין דנועם הוי', לטוב לך, דהיינו הטוב הידוע הנקרא יום שכולו טוב⁵⁴, יום שכולו ארוך⁵⁵, אשר ההתחלה בזה היא מהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

(53) ראה ד"ה דרשו הוי' בהמצאו דשבת תשובה (המשך למאמר זה) — ביאור ב' הפירושים במ"ש ליראה את הוי', והקשר

והשייכות ביניהם. (54) נוסח הרחמן בברכת המזון ליו"ט.

(55) ראה תו"א תולדות יח, סע"ד.